

Vážené kolegyně a Vážení kolegové,

je mi velkou ctí, že jsem měl příležitost být hostujícím editorem časopisu Health & Caring a podílet se v této roli na vydání jeho druhého čísla. Tato zajímavá činnost sebou přináší potěšení z kvalitních textů, někdy drobné zklamání, někdy těžké rozhodování. Přemýšlel jsem nad významem a praktickým dopadem poznatků v tomto čísle i nad tím, jak jednotlivé články přijmou čtenáři. Dovolte mi nyní, zamyslet se s Vámi prostřednictvím tohoto úvodníku nad rolí odborných periodik a vědeckých článků v ošetrovatelství.

Historicky vzato bylo psaní odborných článků a s tím spojené recenzní řízení formou určité disputace, tedy vědecké rozpravy, realizované na dálku. Odborné vědecké časopisy vznikly institucionalizací původního psaní a přeposílání osobních dopisů a odpovědí na ně mezi jednotlivými vzdělanci. Autor rukopisu obhajoval své myšlenky a diskutoval s dalšími odborníky v oboru. Význam zmíněných zvyklostí tkvěl v šíření nových poznatků, jejich kritickému zhodnocení a zajišťoval určitou kontinuitu poznání i popularizaci myšlenek.

I my v dnešní době a v našem oboru využíváme těchto původních principů, jejichž kořeny lze nalézt již v 17. století. Kvalita publikací, metodika zpracování výzkumu, prezentace výsledků i etické principy publikování se výrazně změnily. Kvalita publikací se zvyšuje s kvalitou recenzentů, editorského týmu a redakční rady periodika. Role sdělení však zůstává stejná. Chceme se podělit o nová zjištění, myšlenky, výsledky výzkumů nebo závěry výzkumných grantů. Publikace slouží nejen pro popularizaci našich výsledků, ale také jako podklad pro další vědce v různých koutech světa, kteří mohou začít stavět na našem výzkumu a obohatit jej opět o svá vlastní zjištění. Stejně jako „pozitivní“ zjištění a úspěchy je třeba publikovat také zjištění a výzkumy, které vedly k neúspěchu a do slepých uliček. Pomůžeme tak ostatním, aby znovu neprozkoumávali cesty, které nikam nevedou. Můžeme říct, že na většinu „nových problémů“, které zjistíme na konkrétním pracovišti v praxi lze nalézt žádoucí odpovědi v řádu desítek minut. Lze postupovat v souladu s principy EBN (Evidence Based Nursing) a najít tak nejlepší možná řešení podložená vědeckými důkazy. Publikování odborných článků v kombinaci s moderními technologiemi nám dnes s nadsázkou umožňuje využívat určitého kolektivního globálního vědomí naší vědecké komunity. Hledat nejlepší a nejefektivnější metody, odborné intervence, klinické doporučené postupy.

I přesto, že moderní technologie takto výrazně posouvají hranice poznání a umožňují šíření i popularizaci nejnovějších zjištění v krátkém čase, má publikování v odborných vědeckých periodicích své slabiny. Jednou z největších slabin je naneštěstí pomalý přechod těchto nejnovějších zjištění a postupů do praxe. Limitující je počet čtenářů časopisu, kteří v praxi pracují. Častěji čtou odborné články (zejména v cizím jazyce) opět vědečtí pracovníci. V prostředí České republiky není právě na denním pořádku, aby si zdravotničtí pracovníci v praxi udržovali přehled o poznání v oboru studiem nejnovějších publikací ve vysoce hodnocených časopisech. Stejně tak se důležitá zjištění špatně šíří mezi politickou sféru a stakeholdery, kteří mohou společně nejlépe ovlivňovat zejména prevenci nemocí.

Role odborného periodika tedy zůstávají velice podobné jako v minulosti. Význam těchto rolí dokonce stoupá díky vyšší kvalitě odborných příspěvků, moderním komunikačním technologiím a kolektivnímu vědomí i znalostmi v oboru. Výzvou do budoucnosti je však zvětšení okruhu čtenářů. Tento posun však není možný bez změny osobních postojů zdravotnických pracovníků v praxi a bez vývoje kultury sebevzdělávání na základě vlastní vnitřní motivace. Vydavatelé, redaktori, editoři a autoři rukopisů mohou hledat cesty, jak podpořit a kultivovat tento žádoucí vývoj. Motivovat studenty mohou vyučující, pracovníky nadřízení. Ale největší účinek má právě vnitřní motivace samotných pracovníků.

Vít Blanař